

4. ŽODŽIŲ SKIRSTYMAS KALBOS DALIMIS

Kalbos dalys – žodžių klasės su savais reikšmės, formų ir funkcijų sakinyje ypatumais. Kalbos dalių yra vienuolika – daiktavardis, būdvardis, skaitvardis, įvardis, veiksmažodis,rieveiksmis, dalelytė, prielinksnis, jungtukas, jaustukas ir išiktukas.

Kalbos dalys pagal galėjimą eiti sakinio dalimis skiriamos į **savarankiškašias** (daiktavardis, būdvardis, skaitvardis, įvardis, veiksmažodis,rieveiksmis) ir **nesavarankiškašias** (dalelytė, prielinksnis, jungtukas, jaustukas ir išiktukas). Sakinio dalimis eina tik savarankiškosios kalbos dalys, t. y. tos, kurios ką nors pavadina ar rodo. Iš nesavarankiškašųjų kalbos dalių dažnokai tariniu eina išiktukas. Tai priklauso nuo tam tikrų vartojimo aplinkybių (žr. 15.1).

Nesavarankiškosios kalbos dalys savo ruožtu skiriamos į **tarnybines** (dalelytė, prielinksnis, jungtukas) ir **jausmines** bei **vaizdingašias** (jaustukas, išiktukas). Jos vartojamos tik vaizdingoje šnekamojoje kalboje ir grožinėje literatūroje.

Kalbos dalys dar skirstomos į **kaitomašias** ir **nekaitomašias**. Kaitomųjų kalbos dalių morfologinė struktūra sudėtinga, o nekaitomųjų – paprasta. Kiekvienai kaitomajai kalbos daliai būdingos vienos bendros reikšmės pagrindu susidariusios formų sistemos, vadinamos **gramatinėmis kategorijomis**. Pavyzdžiui, daiktavardis turi giminės, skaičiaus ir linksnio kategorijas, asmenuojamasis veiksmažodis – asmens, nuosakos, laiko ir skaičiaus kategorijas.

Kompiuterinis lietuvių kalbos žinynas. Nuo morfologijos iki reikalų raštų, sudarė Petras Kniūkšta, Vilnius: Šviesa, 2004.